

речовин і зокрема біоетанолу. Завдяки прийняттю Верховною Радою України закону №10572-1 від 13.06.2012, який передбачає обов'язковість поступового додавання біоетанолу до бензинів що реалізуються на ринку України, перепрофільовані підприємства мають можливість значно збільшити обсяги виробництва та реалізації продукції.

З метою підвищення ефективності функціонування вже перепрофільованих підприємств необхідно розширювати асортимент реалізованої продукції. А саме, орієнтуватись не лише на промислових споживачів, а й запроваджувати випуск роздрібних товарів для населення (присадки до пального, очисники паливної системи двигунів та ін.).

Також, серед напрямків підвищення ефективності функціонування спиртових підприємств можна виділити необхідність ліквідації державної монополії у галузі. Роздержавлення та приватизація дасть можливість одержати додаткові кошти до Державного бюджету. Корпоратизація спиртових підприємств дасть можливість залучити інвестиції у галузь шляхом продажу частини акцій, що належать державі. Це, в свою чергу, дасть можливість переоснастити виробництво, запровадити новітні технології. Крім того, приватизація підприємств, які виробляють спирт, сприятиме надходженню у галузь інвестицій, що в свою чергу дозволить модернізувати значну частину підприємств даного сектору та прискорить темпи економічного розвитку.

Список використаної літератури:

1. Гевак З. В. Сучасний стан та перспективи розвитку спиртової промисловості / З. В. Гевак // Інноваційна економіка. – 2012. - №5. – с.190-193.
2. Нагорний Є. В. Ефективність діяльності підприємств цукрової і спиртової промисловості України / Нагорний Є. В. // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. - №3. – с.12-14.
3. В. Мельник. Кризова галузь чи «класий шматок»? [Електронний ресурс] / В. Мельник // Громадянин України. – Режим доступу: <http://gukr.com>
4. Наказ Міністерства аграрної політики України «Про затвердження Програми розвитку спиртової галузі на 2007 – 2011 роки» від 16.10.2007 р. №738
5. В. Калініченко. Аналітична записка «Про стан використання біодизеля та біоетанолу у світі та в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naer.gov.ua>.

В статье освещены вопросы современного состояния а также рассмотрены особенности развития спиртовой отрасли Сумской области. Предложены меры по повышению экономической эффективности функционирования предприятий данного сектора.

The current situation in the alcohol industry of Sumy region is discribed in the article. The peculiarities of its development are laid out. The author proposes some measures to be taken in order to improve the economic efficiency of enterprises in the sector.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.
Дата надходження до редакції: 28.03.2012 р.

УДК 33 (075.8)

НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

В.К. Васенко, д.е.н., професор, ННІ ПМК Харківського національного університету внутрішніх справ

Проаналізовано основні чинники, що формують сучасні національні економічні інтереси України та визначають ступінь економічної безпеки держави. Виокремити оптимальні варіанти поєднання реалізації національних економічних інтересів із забезпеченням економічної безпеки держави. Внести пропозиції щодо подальшого забезпечення реалізації національних економічних інтересів із урахуванням реального стану економічної безпеки України.

Ключові слова: національні економічні інтереси, економічна безпека, стратегія національних економічних інтересів, баланс економічних інтересів, національна безпека, національні пріоритети, економічне зростання.

Вступ. Сучасні умови розвитку державності в Україні характеризуються тим, що основним пріоритетом формування незалежної та впливової країни є її економічна могутність та самостійність. Досягнення таких результатів неможливе без чіткого визначення, вивчення та реалізації національних економічних інтересів та економіч-

ної безпеки держави.

Економічні інтереси – це усвідомлена людиною економічна потреба, що пройшла через людську свідомість та виступають носієм економічних відносин і водночас суперечностей в економічній сфері.

Національні економічні інтереси об'єднують

економічні інтереси кожного громадянина, кожної сім'ї, різних соціально-економічних груп населення, регіонів, держави в цілому, що можливо здійснити лише за умов економічної безпеки. У самому загальному, концентрованому виразі вони зводяться до намагання кожної країни забезпечити високий життєвий рівень народу, стійке економічне зростання, якість життя, що відповідає стандартам високорозвинутих країн.

Тому національні економічні інтереси розглядаються не просто як самостійний об'єкт аналізу, а як система, у якій взаємодіють інтереси всього суспільства, нації, держави, бізнесу, політики, реалізація яких забезпечується безпекою економічної діяльності – головною складовою національної безпеки країни.

Проведений нами аналіз літературних джерел щодо реалізації національних економічних інтересів у контексті економічної безпеки держави засвідчує, що ця тема у наукових дослідженнях є надзвичайно актуальною і багато економістів присвятили їй свої праці. Зокрема, А.В. Буквич [3], О.Є. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко [4], М.М. Єрмошенко [5], Уманців Ю.М. [7], З.С. Варналій [8] та інші.

Однак, за межами розгляду залишаються питання стосовно оптимального поєднання національних економічних інтересів у контексті економічної безпеки держави як головної складової національної безпеки з урахуванням економічних реалій України. Актуальність цієї проблематики підсилюється за умов, намагання різних політичних сил інтегрувати Україну у різні векторні міжнародні об'єднання ЄС та митний союз з РФ, Республікою Білорусь та Казахстаном.

Цим підтверджується зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями й невирішеними проблемами, котрим присвячується означена стаття.

Постановка проблеми. Основною метою статті є аналіз чинників, що формують сучасні національні економічні інтереси України та визначають ступінь економічної безпеки держави. Для досягнення поставленої мети вирішуються такі завдання:

Провести аналіз основних чинників, що формують сучасні національні економічні інтереси України та визначають ступінь економічної безпеки держави.

Вибрати оптимальні варіанти поєднання реалізації національних економічних інтересів із забезпеченням економічної безпеки держави.

Внести пропозиції щодо подальшого забезпечення реалізації національних економічних інтересів із урахуванням реального стану економічної безпеки України.

Викладення основного матеріалу. Економічну безпеку можна визначити як загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний і стабільний розвиток економіки держави, що

включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам. До основних принципів забезпечення економічної безпеки України відносять дотримання законності на всіх етапах забезпечення економічної безпеки; баланс економічних інтересів особи, сім'ї, суспільства, держави; своєчасність і адекватність заходів, пов'язаних із відверненням загроз і захистом національних економічних інтересів; надання пріоритету мирним заходам у вирішенні як внутрішніх, так і зовнішніх конфліктів економічного характеру; інтеграцію національної економічної безпеки з міжнародною економічною безпекою тощо.

У Конституції України чітко зазначено, що поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України забезпечення її економічної безпеки є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу.

Таким чином, економічній безпеці притаманний інтегральний характер, оскільки вона є результатом спільних зусиль усього народу, і це проявляється через дії всіх гілок влади на всіх рівнях (від центрального до місцевого), наявних у державі сил і засобів, об'єднаних громадян і окремих осіб [3, с. 46].

Визначення національних економічних інтересів має першочергове значення під час створення системи економічної безпеки, яка є складовою цілісної системи національної безпеки України, оскільки від цього залежить вироблення ефективних засобів їх реалізації та захисту.

Національні економічні інтереси (НЕІ) невіддільні від історії і традицій українського народу, системи господарювання, менталітету, культурних і духовних цінностей. Забезпечення національних інтересів є пріоритетом державного будівництва кожної країни. Із набуттям незалежності Україна активно долучилась до міжнародних процесів, зокрема й економічних.

Відповідно, для забезпечення національних пріоритетів в економічній сфері виникла необхідність у формуванні цілісної категорії «національні економічні інтереси». Вперше поняття національних інтересів на законодавчому рівні було визначено в Законі України «Про основи національної безпеки України», відповідно до якого національні інтереси – це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток. Крім цього, у ст.6 даного Закону визначено пріоритети національних інтересів, серед яких: створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку тощо [1].

М.М. Єрмошенко наголошує, що національні економічні інтереси доцільно розглядати, з одного боку, як поверхневі прояви дії об'єктивних економічних законів у економічному житті, з іншого – як об'єктивну необхідність усунення загроз національній безпеці. У такому разі національні економічні інтереси – це сукупність об'єктивних економічних потреб незалежної країни, задоволення яких забезпечує ефективне функціонування та сталий розвиток її економічної системи, а через неї й економіки. Національні економічні інтереси є об'єктивним виразом функціонування економічної сфери країни. Реалізація національних економічних інтересів дуже тісно пов'язана із забезпеченням економічної безпеки держави. Остання є станом, при якому національні економічні інтереси захищені від внутрішніх і зовнішніх загроз [5, с.20].

Проведені дослідження надають можливість виділити такі основні риси національних економічних інтересів.

По-перше, національні економічні інтереси є проявом економічних відносин і водночас - суперечностей у економічній сфері. Інтереси виступають носіями суперечностей і в цьому вигляді вони нерозривні: потому інтереси також як і суперечності водночас є джерелами та рушіями розвитку економічної сфери країни.

По-друге, національні економічні інтереси народжені об'єктивною необхідністю задоволення матеріальних і духовних потреб людей, це відображення в свідомості людини його потреб. Крім того, економічні інтереси є формою руху цих потреб. Національні економічні інтереси – це відображення суспільної думки, тобто є виразом конкретних економічних інтересів людей.

По-третє, структура національного економічного інтересу містить об'єкт (на що спрямований інтерес) і суб'єкт (хто має інтерес). Зв'язок між ними не безпосередній, він переломлюється через свідомість людей.

По-четверте, національні економічні інтереси виявляються в економічному житті, тобто в функціонуванні економічної сфери, в вигляді сукупності певних економічних форм (інструментів).

По-п'яте, зміст національного економічного інтересу поряд з ціллю включає ще й засіб досягнення її. Поміж цими структурними елементами інтересу існує діалектична єдність [5, с.19].

Для з'ясування суті національних економічних інтересів доцільно розглянути досить широку за діапазоном ознак класифікацію. Можна застосувати таку класифікацію національних економічних інтересів:

1. За ступенем важливості - життєво важливі; стратегічні; тактичні.
2. За тривалістю дії - довготривалі; середньострокові; короткострокові.
3. За характером зіткнення - паралельні; конфронтаційні; розбіжні; спільні.

4. За місцем дії - внутрішні; зовнішні.

5. За ступенем реалізації - нереалізовані; частково реалізовані; реалізовані.

6. За сферами розповсюдження - виробничі; фінансові; експортно-імпорتنі; технологічні; інституційні; військово-економічні; соціально-економічні; демографічні; еколого-економічні та ін [4, с. 36].

В Указі Президента України «Про стратегію національної безпеки України» (пункт 3.2) визначено, що стан економічної безпеки залишається складним внаслідок дії низки викликів та загроз, зумовлених: залежністю внутрішнього ринку від зовнішньоекономічної кон'юнктури, недостатня ефективність роботи щодо його захисту від несумлінної конкуренції з боку українських монополістів та імпортерів, а також щодо боротьби з контрабандою; недостатньою ефективністю використання матеріальних ресурсів, переважання у структурі промисловості галузей з невеликою часткою доданої вартості, низький технологічний рівень вітчизняної економіки; наявними валютними ризиками, неефективним використання коштів Державного і місцевих бюджетів; недосконалістю законодавства для прискорення розвитку національної економіки на інноваційних засадах, відносно високим рівнем тінізації економіки, відсутністю достатніх стимулів для легалізації доходів населення та зменшення тіньової зайнятості; надмірним впливом іноземного капіталу на розвиток окремих стратегічно важливих галузей національної економіки, небезпечністю для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в таких галузях [2].

Існуюча ситуація, насамперед, пов'язана з тим, що в Україні досі немає чітко визначених і законодавчо закріплених національних економічних інтересів, не сформовано їх цілісну систему. Це дає змогу урядовцям різних рівнів виправдовувати свої корисливі вчинки відповідністю їх національним інтересам. Така ситуація створює загрозу економічній безпеці України.

Держава як гарант захисту національних економічних інтересів повинна досліджувати їх взаємодію, співвідношення національним пріоритетам, визначати механізми реалізації.

Для цього необхідно створити стратегію національних економічних інтересів, яка повинна бути відносно постійною складовою політики економічної безпеки і передбачає визначення мети і завдань системи забезпечення національної економічної безпеки, напрямів їх вирішення, а також форм і способів застосування відповідних сил і засобів, можливість їх перегрупування, створення необхідних резервів для нейтралізації та локалізації можливих загроз. Власне, економічна безпека великою мірою досягається за рахунок створення інститутами влади ефективних механізмів захисту та реалізації національних економічних інтересів, пов'язаних із розвитком соціально оріє-

нтованої національної економіки, забезпеченням соціально-політичної стабільності, консолідацією нації тощо.

В Україні національні економічні інтереси не є повністю врахованими в процесі здійснення економічної політики, тому це негативно позначається на результатах діяльності суб'єктів господарювання. Необхідно визначити основні шляхи реалізації національних економічних інтересів, дослідити проблему міжнародної конкурентоспроможності країни, знати як захистити національні економічні інтереси у світовому просторі. А без урахування національних економічних інтересів досягнення соціально-економічних цілей, розвиток громадянського суспільства не має реальної основи.

Для створення стратегії національних економічних інтересів та її ефективного функціонування насамперед необхідно: створити відповідну нормативну базу; проводити моніторинг національних економічних інтересів та їх моделювання; створити банк даних щодо національних економічних інтересів; забезпечити баланс національних економічних інтересів та їх гармонійне поєднання; дослідити всі погляди вчених на національні економічні інтереси; дослідити взаємодію важелів державного та ринкового регулювання національною економікою; показати вплив глобалізації на формування та реалізацію національних економічних інтересів і обґрунтувати способи їх захисту у світовому просторі. Враховуючи впливи сучасної глобалізації, важливого значення

набуває дослідження проблеми міжнародної конкурентоспроможності країни, захисту власних національних економічних інтересів [6, с.270-271].

Найбільш пріоритетними напрямками формування стратегії національних економічних інтересів є: створення надійної системи економічної безпеки України; створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої економіки; забезпечення альтернативних джерел надходження нафти і газу; створення потужного військово-промислового комплексу для захисту країни; збереження та розвиток інтелектуального й науково-технічного потенціалів України; вирішення державою соціальних проблем; побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємовигідності тощо [7, с.326].

Висновки. Відсутність чіткої стратегії розвитку національних економічних інтересів на сьогодні гальмує процеси державотворення, відкидає нашу країну на периферійні позиції у світових рейтингах, робить непривабливою. Суб'єктно-об'єктне наповнення змісту економічних інтересів свідчить про суперечливу взаємодію цілей і потреб всіх учасників процесу національного розвитку. З огляду на це необхідно розробити наукове підґрунтя стратегії формування національних економічних інтересів, визначити основні шляхи їхньої реалізації, що потребує подальших наукових досліджень та розробок оптимальних моделей гармонізації реалізації національних економічних інтересів та економічної безпеки держави

Список використаної літератури:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV// Відомості Верховної Ради України.- 2003.-N 39.-ст.351.
2. Про стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 12.02.2007 № 105/2007.
3. Буквич А.В. Економічна безпека країни: теоретичні підходи до аналізу // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. -2000. -Вип. 16: Міжнародні відносини. - С. 46-50.
4. Економічна безпека: навчальний посібник. /[О.Є. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко] – КНТ. – 2009. – 400 с.
5. Єрмошенко М.М. Національні економічні інтереси: реалізація і захист //Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 1-2. – С. 18-22.
6. Механізми реалізації стратегії розвитку національної економіки :матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 20–21 жовтня 2011 р. –Тернопіль : Крок, 2011. – 383 с.
7. Уманців Ю.М. Механізм економічної політики: Навчальний посібник /Ю.М. Уманців, О.І. Міняйло. - Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. - 436 с.
8. Економічна безпека: навч. посіб. /за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.

Проанализированы основные факторы, формирующие современные национальные экономические интересы Украины и определяют степень экономической безопасности государства. Выделить оптимальные варианты сочетания реализации национальных экономических интересов с обеспечением экономической безопасности государства. Внес-ти предложения по дальнейшему обеспечению реализации национальных экономических интересов с ура-учетом реального состояния экономической безопасности Украины.

Ключевые слова: национальные экономические интересы, экономическая безопасность, стратегия национальных экономических интересов, баланс экономических интересов, национальная безопасность, национальные приоритеты, экономический рост.

To analyse basic factors that form modern national economic interests of Ukraine and determine the degree of economic security of the state. To distinguish the optimal variants of combination of realization of national economic interests with providing of economic security of the state. To make suggestions in relation to the further providing of realization of national economic interests with taking into account of the real state of economic security of Ukraine.

Рецензент: д.е.н., професор Чупіс А.В.
Дата надходження до редакції: 22.06.2012 р